

Original article

Öğretmenlerin Cinsel İstismar Durumlarını Bildirme Tutumları Ölçeği: Türkçeye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Teacher Reporting Attitudes Scale: Adaptation to Turkish, Validity and Reliability Study

Yasin Yılmaz ^{a,*} & Fulya Cenkseven Önder ^a

^aDepartment of Psychological Counseling and Guidance, Faculty of Education, Çukurova University, Adana, Turkey

Özet

Bu çalışmanın amacı Walsh, Rassafiani, Mathews, Farrell ve Butler (2010) tarafından geliştirilen ve Walsh ve ark. (2012) tarafından revize edilen Öğretmenlerin Cinsel İstismar Durumlarını Bildirme Tutumları Ölçeği'nin Türkçe Formunun psikometrik özelliklerini araştırmaktır. Araştırma örneklemini ilkökul (n=105), ortaokul (n=88) ve lisede (n=26) görev yapan 127'si (%58) kadın 92'si (%42) erkek toplam 219 öğretmenden oluşmaktadır. Uyarlama çalışması yapılan ölçek 14 maddeden ve 3 alt ölçekten (yükümlülük, kaygı ve güven) oluşmaktadır. Yapı geçerliğinin incelenmesi amacıyla Doğrulamalı Faktör Analizi yapılmıştır. DFA sonuçlarına göre sınanan modelin oldukça iyi uyum indekslerine sahip olduğu saptanmıştır ve elde edilen boyutlar ölçeğin orijinal hali ile örtüşmektedir. Güvenirlik çalışması sonucunda ölçeğin tamamı için Cronbach alfa katsayısı .82 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları ise Yükümlülük .82, Kaygı .67 ve Güven .43 şeklindedir. Araştırma sonucunda Öğretmenlerin Cinsel İstismar Durumlarını Bildirme Tutumları Ölçeği'nin öğretmenlerin cinsel istismar durumlarını bildirmeye yönelik tutumlarını ölçmede toplam puanda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Cinsel istismar, ölçek uyarlama, geçerlik, güvenirlik.*

Abstract

The aim of this study was to examine the psychometric properties of the Turkish adaptation of Teacher Reporting Attitudes Scale (TRAS) that developed and revised by Walsh, Rassafiani, Mathews, Farrell and Butler (2012). The research sample consisted of 219 teachers of whom 127 (58%) female and 92 (42%) male who were working in primary school (n = 105), middle school (n = 88) and high school (n = 26). The original form of the scale consisted of 14 items and 3 subscales (commitment, confidence and concerns). To examine the construct validity confirmatory factor analysis was performed. According to the results of the CFA, the model was found to have very good fit indexes and the obtained dimensions match the original form of the scale. As a result of the reliability studies; the Cronbach's alpha value for the whole scale was calculated as .82. The Cronbach's alpha values of the subscales are: Commitment .82, Concerns .67 and Confidence .43. As a result of the research, it was determined that the the Turkish adaptation of Teacher Reporting Attitudes Scale is a valid and reliable scale to measure the attitudes of the teachers to report sexual abuse.

Keywords: *Child abuse, scale adaptation, validity, reliability*

Received: 26 February 2020 * **Accepted:** 20 March 2020 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/ijiape.2020.239.1>

* **Corresponding author:**

Yasin Yılmaz, Department of Psychological Counseling and Guidance, Faculty of Education, Çukurova University, Adana, Turkey.
Email: ysnylmzpd@gmail.com

GİRİŞ

Çocuklar toplumun bir parçası ve gelecekte toplumun güvencesi olarak sevgiye, şefkate ve korunmaya herkesten daha çok ihtiyaç duyan bireylerdir. Bununla birlikte çocuk ihmal ve istismarı yüzyıllardır var olmasına karşın üzerinde çok durulmayan ya da ilgilenilmeyen bir konu olmuştur. Polat (2001) ise istismarın toplumda var olan, toplum tarafından bilinen fakat konuşulamayan bir olay olduğunu ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında çocuğun fiziksel, duygusal ya da cinsel şekilde istismar ya da ihmal edilmesi üzerinde düşünülmesi, konuşulması ya da araştırma yapılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (1999) çocuk istismarını “çocuğa yönelik sorumluluk, güven ya da güç ilişkisi bağlamında çocuğun sağlığına, hayatta kalmasına, gelişimine ya da onuruna gerçek ya da potansiyel zarar verilmesi ile sonuçlanan her türlü fiziksel ya da duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmal ya da ihmalkâr davranış veya ticari ya da sömürü davranışları” şeklinde tanımlamaktadır. Çocuk istismarının bir türü olarak ele alınan cinsel istismar ise, çocuğun cinsel haz için kullanılmasıdır. Bu durum çeşitli şekillerde (oral, anal veya genital şekilde) ve sıklıkta (bir olaydan sürekli istismar edilmeye kadar) (Thompson, Rudolph ve Henderson 2004) veya cinsel ilişkinin herhangi bir türü şeklinde *doğrudan* veya teşhircilik veya çocuğu pornografiye maruz bırakma şeklinde *dolaylı* yollarla (Gelfand ve Drew (2003) ortaya çıkabilir.

Çocuk cinsel istismarı durdurmak için çabaların çoğunluğu istismarcıyı cezalandırmak ve mağdurlara ve ailelerine tedavi üzerine odaklanırken son yıllarda önleme çalışmaları çerçevesinde okul temelli eğitim programları yoluyla çocukların davranışlarını değiştirme ve konu ile ilgili bilgilerini artırma konusuna yoğunlaşmıştır (Chasan-Taber ve Tabachnick, 1999). Walsh, Zwi, Woolfenden ve Shlonsky (2015) okul temelli cinsel istismarı önleme programlarına katılımın çocukların kendini koruma bilgi ve becerilerini arttırdığını bildirmektedir. Bu nedenle çocuklara verilecek olan cinsel istismarı önleyici eğitimlerin hem çocukların cinsel istismardan korunması ya da cinsel istismarın meydana gelmesinin engellenmesi yönünde hem de istismarın uzun süreli etkilerinin azaltılmasına yönelik gerçekleştirilecek müdahale çalışmalarının geliştirilmesinde stratejik bir rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Her türlü istismar için olduğu gibi cinsel istismarın tanınması ve önlenmesinde de öğretmenler ve okulların rolü önemlidir. Bunlardan ilki, çocukların istismar konusunda bilgilendirilmesidir. Çocuklar hem istismar hem de korunma konusunda okullarda öğrenmenler tarafından eğitilmektedirler (Aksel ve Yılmaz Irmak, 2015). Öğretmenlerin, çocukları günlük olarak gözlemleme ve davranışlarını geçmiş davranışları ve yaşıt normlarıyla karşılaştırma olanakları vardır (Crenshaw, Crenshaw ve Lichtenberg, 1995). Baginsky'ye (2003) göre çocukların günün üçte birini okulda geçirdiği göz önüne alınırsa, öğretmenler ve eğitim sektöründe çalışan diğer kişiler çocuk istismarının tanınması ve önlenmesine katkıda bulunmak açısından önemli bir konuma sahiptir. Ayrıca 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK, 2004) 103. maddesine göre, çocuk cinsel istismarı suç kapsamına alınmıştır. Yine TCK'nın 278.

maddesi ile her vatandaş, 279. maddesi ile kamu görevlilerinin tümü bu suçun işlendiğini öğrendiklerinde bunu yetkili makamlara bildirmekle yükümlü tutulmuşlardır. Bu nedenle cinsel istismarın tanınması ve bildirilmesi noktasında başta öğretmenler olmak üzere tüm okul personeline büyük görev düşmektedir.

Walsh, Mathews, Rassafiani, Farrell ve Butler (2010) öğretmenlerin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarıyla ilgili 58 araştırmayı inceledikleri derleme çalışmalarında, konu hakkında herhangi bir çalışmaya rastlamamışlardır. Walsh, Mathews, Rassafiani, Farrell ve Butler tarafından (2012) Öğretmenlerin Cinsel İstismarı Bildirme Tutumları Ölçeği'nin (TRAS-CSA) revize çalışmasında katılımcıların % 19'unun daha önce cinsel istismar bildiriminde bulunduğu bildirmektedirler. Ülkemizde ise konu ile ilgili olarak yapılan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Aksel ve Yılmaz Irmak (2015) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin istismar konusunda hem üniversite eğitimleri süresince hem de hizmet içi eğitim olarak yetersiz eğitim aldıklarını, öğretmenler çocuk cinsel istismarı konusunda doğru bilgilere sahip olmakla birlikte resmi kurumlara bildirim konusuna bilgilerinin yetersiz olduğu bildirmektedirler. Akgül (2015) yaptığı çalışmada öğretmenlerin 647 okul öncesi öğretmeni ile yaptığı çalışmada 17 (% 2.4) öğretmenin daha önce cinsel istismar durumu bildirdiğini ifade etmiştir.

Öğretmenlerin cinsel istismar konusunda bilgilendirilmeleri ve cinsel istismarın yaşandığına ilişkin ipuçlarının neler olduğunun öğrenilmesi ve yasal sorumlulukları konusunda bilgi sahibi olmaları önemlidir. Bu çalışmada Walsh, Rassafiani, Mathews, Farrell ve Butler (2012) tarafından revize çalışması yapılmış olan "Öğretmenlerin Cinsel İstismar Durumlarını Bildirme Tutumları Ölçeği'nin (Teachers' Reporting Attitude Scale for Child Sexual Abuse: TRAS-CSA) Türkçe formunun psikometrik özelliklerini araştırmak amaçlanmıştır. Alan yazın incelendiğinde öğretmenlerin cinsel istismar bilgi düzeylerini ya da cinsel istismar durumlarını bildirme tutumlarını ölçmeye yönelik olarak bu çalışmada uyarlaması yapılan ölçek dışında herhangi bir ölçeğe rastlanmamıştır. Yurtiçi alanyazında da bu konuya ilişkin bir eksiklik bulunmaktadır. Bu çalışma aracılığıyla; alan yazında bu konu ile ilgili olarak çalışacak araştırmacılara öğretmenlerin cinsel istismar durumlarını bildirmeye yönelik tutumlarını ve verilen eğitimler sonrasında öğretmenlerin bilgi düzeyleri hakkında bilgi sahibi olunmasını ölçmeyi sağlayacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı kazandırılması amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu ilkokul (n=105), ortaokul (n=88) ve lisede (n=26) görev yapan 127'si (%58) kadın 92'si (%42) erkek toplam 219 öğretmenden oluşmaktadır. Öğretmenlerin yaş ortalaması 39.2'dir (Ss=8). Mesleki kıdem yılları 1 ile 38 yıl arasında değişen öğretmenlerin büyük çoğunluğu lisans mezunlarından (n=189, %86) oluşmaktadır. Katılımcıların % 36.1'i (n=79) daha önce konu ile

ilgili eğitim aldıklarını bildirirken; %7.3'ü (n=16) ise daha önce bir cinsel istismar durumu bildirdiklerini ifade etmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Öğretmenlerin Cinsel İstismar Durumlarını Bildirme Tutumları Ölçeği (Teacher Reporting Attitudes Scale (TRAS))

Öğretmenlerin Cinsel İstismarı Bildirme Tutumları Ölçeği Walsh, Rassafiani, Mathews, Farrell ve Butler (2010) tarafından öğretmenlerin okulda karşılaştıkları cinsel istismar durumlarını bildirme durumlarına karşı tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilen bir ölçme aracıdır. Ölçeğin bu formu 21 maddeden oluşmaktadır. Walsh, Rassafiani, Mathews, Farrell ve Butler (2012) ölçeğin revize çalışmasını yapmış ve ölçek 14 maddeden oluşan 3 faktörlü yeni bir forma dönüştürülmüştür. Ölçek 1 (kesinlikle katılıyorum) ile 5 (kesinlikle katılmıyorum) arasında değişen 5 puanlık Likert tipinde bir öz değerlendirilmeden oluşmaktadır. Ölçekte olumlu bir şekilde yazılmış olan maddeler (örneğin, "şüphelendiğim zaman çocuk istismarını bildirmeyi planlıyorum") puanlama amacıyla ters kodlanmıştır; böylece daha yüksek puanların daha olumlu tutumlar gösterdiği şekilde yorumlanmıştır. Ölçeğin üç tutum alt ölçeği tanımlanmıştır: Raporlama Rolüne Karşı Yükümlülük; Sistemin Raporlara Tepkisine Güven ve Raporlama ile ilgili Kaygı. Bunlar, altta yatan tutum boyutları olarak tanımlanmaktadır. Ölçeğin cevaplanması yaklaşık 5-10 dakika almaktadır. Ölçeğin Cronbach α katsayısı Bağlılık boyutu için .77, Güven boyutu için .62, Endişeler boyutu için .66 ve ölçeğin geneli için .76 şeklindedir. Ölçeğin bu şekliyle toplam varyansın % 37.5'ini açıkladığı bildirilmiştir (Walsh ve diğ., 2012).

İşlem

Öğretmenlerin Cinsel İstismar Durumları Bildirme Tutumları Ölçeği'nin uyarlama çalışmasını yapmak için ilk olarak ölçeği geliştiren kişilerden biri olan Kerryann Walsh'dan izin alınmıştır. Ölçeğin İngilizce formu, İngilizce ve Türkçeyi iyi derecede bilen iki dil uzmanı akademisyen tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Dil uzmanlarının Türkçeye çevirdikleri ölçek tek forma dönüştürülmüştür. Daha sonra çeviri uzman değerlendirme formu hazırlanarak ölçeğin Türkçe ve İngilizce formları en az doktora seviyesinde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında 6 akademisyene ileti yoluyla gönderilerek ölçek maddelerinin Türkçeye ve uygun olup olmadığı konusunda uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlardan alınan görüş ve öneriler doğrultusunda ölçeğe son şekli verilmiştir. Oluşturulan Türkçe form iki dil uzmanına verilerek tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Bu form ölçeğin geliştiricilerinden Kerryann Walsh ile paylaşılmış ve kendisinden gelen öneriler doğrultusunda ölçeğe son hali verilmiştir. Ölçeğin dilsel eşdeğerliğini sınamak için MEB'de İngilizce Öğretmenliği yapmakta olan 33 öğretmene iki hafta arayla önce ölçeğin İngilizce formu daha sonra Türkçe formu uygulanmıştır. Bu çalışmalardan sonra araştırmanın verilerini toplamak için gerekli izinler alınmıştır. Hazırlanan ölçme araçları Mersin

ili Tarsus ilçesinde bulunan çeşitli kademelerdeki okullarda çalışan öğretmenlere araştırmacı tarafından 4 hafta içinde uygulanmıştır. Her bir uygulama yaklaşık 10 dakika sürmüştür.

Verilerin Çözülmesi

Öncelikle ölçeğin dilsel eşdeğerlik çalışmaları için Türkçe ve İngilizce formları arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı incelenmiştir. Daha sonra yapı geçerliğinin incelenmesi kapsamında doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA çalışmaları kapsamında analizler kovaryans matrisi ile yapılmıştır. Tahmin yöntemi olarak Maximum Likelihood kullanılmıştır. Yapılan ilk analizlerde elde edilen değerler yeterli düzeyde bulunmaması nedeniyle programın önerileri doğrultusunda aynı alt boyutta olan ve dolayısıyla birbirleriyle ilişkili olduğu düşünülen ve ki-kare değerlerini en çok düşüren maddeler arasında modifikasyonlar yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışması ise Cronbach alfa katsayısı ile incelenmiştir. Araştırmanın verileri SPSS 21.0 ve AMOS 23 programları ile analiz edilmiştir.

BULGULAR

Dilsel eşdeğerlik

Ölçeğin dilsel eşdeğerliğini sınamak için 2017–2018 eğitim öğretim yılında Mersin ili Tarsus ilçesinde bulunan çeşitli kademelerdeki okullarda İngilizce Öğretmeni olarak çalışan 33 öğretmene iki hafta arayla önce ölçeğin İngilizce formu daha sonra Türkçe formu uygulanmıştır. Ölçek maddelerinin Türkçe ve İngilizce çevirileri arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Ölçek Maddelerinin İngilizce ve Türkçe Çevirileri Arasındaki Korelasyonlar

Madde		r
1	Çocuk cinsel istismarından şüphelenirsem, bu durumu bildiririm. I plan to report child sexual abuse when I suspect it.	.78**
2	Ailenin ya da toplumun öç alma tepkisinden korktuğum için çocuğa yönelik cinsel istismarı bildirmekten endişe duyarım. I would be apprehensive to report child sexual abuse for fear of family/community retaliation.	.87**
3	Çocuk cinsel istismar vakasının rapor edilmesi halinde, ailelerin çocuklarına yapabilecekleri nedeniyle çocuk cinsel istismarını bildirme konusunda çekimser davranırım. I would be reluctant to report a case of child sexual abuse because of what parents will do to the child if he/she is reported.	.70**
4	Şüpheli duyduğum çocuk cinsel istismarı vakalarını bildirerek mesleki sorumluluğumu yerine getirmek isterim. I would like to fulfil my professional responsibility by reporting suspected cases of child sexual abuse.*	.64**
5	Çocuk cinsel istismarını bildirmek çocukların güvenliği için gereklidir. Reporting child sexual abuse is necessary for the safety of children.*	.77**
6	Çocuk cinsel istismarını bildirmek çocuklara ve ailelerine yönelik bir takım hizmetlerin sunulmasına olanak sağlayabilir.	.83**

Reporting child sexual abuse can enable services to be made available to children and families.*		
7	“Çocuk cinsel istismarını bildirme kılavuzu” öğretmenler için gereklidir. Child sexual abuse reporting guidelines are necessary for teachers.*	.81**
8	Öğretmenlerin çocuk cinsel istismarının bildirimine dâhil olmaları, çocuklara yönelik uzun vadeli sonuçlarının önlenmesi açısından önemlidir. It is important for teachers to be involved in reporting child sexual abuse to prevent long-term consequences for children.*	.91**
9	Çocuk cinsel istismarını bildirme ile ilgili mevcut sistemin sorunu çözmeye etkili olduğuna inanıyorum. I believe that the current system for reporting child sexual abuse is effective in addressing the problem.*	.94**
10	Kanıtlanmamış çocuk cinsel istismarını bildiren öğretmenler sorun yaşayabilirler. Teachers who report child sexual abuse that is unsubstantiated can get into trouble.	.65**
11	Çocuk cinsel istismarını bildirmek zaman kaybıdır, çünkü kimse konunun takipçisi olmayacaktır. It is a waste of time to report child sexual abuse because no one will follow up on the report.	.83**
12	Okul yönetimi benimle aynı fikirde olmasa bile ben yine de çocuk cinsel istismarını bildiririm. I would still report child sexual abuse even if my school administration disagreed with me.*	.73**
13	Çocuk cinsel istismarıyla ilgili ihbarları etkili bir şekilde ele alınması konusunda yetkililere güvenmiyorum. I lack confidence in the authorities to respond effectively to reports of child sexual abuse.	.63**
14	Yeterli kanıt toplanmasının zor olması nedeniyle çocuk cinsel istismarının bildirilmesinin zor buluyorum. I would find it difficult to report child sexual abuse because it is hard to gather enough evidence.	.95**

** $p < .01$

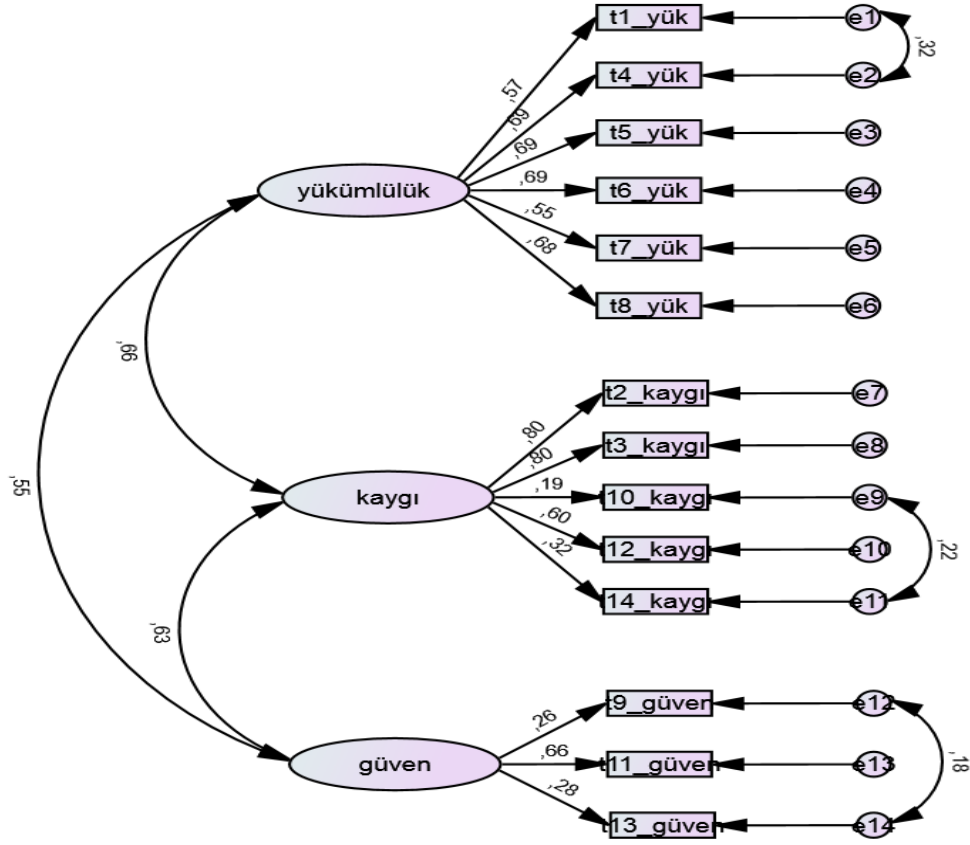
Tablo 1 incelendiğinde Türkçe ve İngilizce ölçek maddeleri arasındaki korelasyon katsayılarının .63 ile .95 arasında değiştiği görülmektedir. Korelasyon katsayısının değerlendirilmesinde .30 ile .69 arasında olması orta düzeyde, .70 ile 1.00 arasında olması ise yüksek düzeyde ilişki olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2006). Bu ölçütlere göre ölçek maddelerinden 4., 10. ve 13. maddelerin orta düzeyde, 1., 2., 3., 5., 6., 7., 8., 9., 11., 12. ve 14. maddelerin yüksek düzeyde ilişkili olduğu söylenebilir. Bu sonuçlara göre ölçeğin İngilizce ve Türkçe formları arasında yüksek ve orta düzeyde pozitif ve anlamlı ilişki bulunmaktadır ($r = .86, p < .01$).

Geçerlik Çalışması

ÖCİBTÖ'nün üç faktörlü yapısının Türk örneklemini üzerindeki geçerliğini incelemek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA daha önceden tanımlanmış ve sınırlandırılmış bir yapının, bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığının test edildiği bir analizdir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarını geçerli kabul edebilmek için modele ait çeşitli uyum iyiliği indekslerinin yeterlilik göstermesi beklenmektedir. Uyum İyiliği İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI), Fazlalık Uyum

İndeksleri'nin (Incremental Fit Index, IFI) ve Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI) 0.90'dan büyük değerlerde olması yeterli düzeyde uyumun olduğu, değerlerin 0'a yaklaşmasının kötü, 1'e yaklaşmasının mükemmel uyum gösterdiği ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü'nün (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) ise 0.05'ten küçük olmasının iyi uyumu, 0.10'in altında olması ise kabul edilebilir bir uyum iyiliğini, ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranının ise 5'in altında olmasının iyi uyumu gösterdiği belirtilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014).

Ölçeğin öncelikli olarak orijinal yapıya uygun şekilde üç faktörlü bir yapıda incelemesi gerçekleştirilmiştir. Yapılan ilk analizlerde elde edilen değerler yeterli düzeyde bulunmamıştır. Ölçekte herhangi bir maddenin faktör yapısına uyumsuzluğu söz konusu olmadığından programın önerileri doğrultusunda aynı alt boyutta olan ve dolayısıyla birbirleriyle ilişkili olduğu düşünülen ve ki-kare değerlerini en çok düşüren maddeler arasında modifikasyonlar yapılmıştır. Bu modifikasyonlar sonucunda ölçeğin üç faktörlü bir yapıya uygun olduğu anlaşılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi için uyum indeksleri incelendiğinde ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranının $(148.178/71=2.087)$ 5'in altında yeterli düzeyde bir değere sahip olduğu görülmüştür. Diğer uyum indeksleri incelendiğinde $RMSEA= 0.071$, $GFI= 0.913$, $IFI= 0.907$ ve $CFI= 0.904$ olarak bulunmuştur. IFI, GFI ve CFI indekslerinin 0.90 ve üzeri olması kabul edilebilir uyuma sahip olduğunu göstermektedir. RMSEA'nın ise 0.08 küçük olması kabul edilebilir uyum düzeyini işaret etmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde modelin uyumlu olduğu görülmektedir. Ölçeğin madde faktör yüklerinin .19 ile .80 arasında değişmektedir. Maddelerin hata varyansları ise .06 ile 1.06 arasında değişmektedir. Ayrıca alt ölçeklerden yükümlülük ile kaygı (.66) yükümlülük ile güven (.55) ve kaygı ile güven (.63) arasında aynı yönlü olan güçlü bir ilişki elde edilmiştir. Ölçeğin faktörleri ve maddelerine ilişkin standartlaştırılmış parametre tahminlerinin yer aldığı model Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli - Standardize edilmiş yol katsayıları

Güvenirlilik Çalışması

Öğretmenlerin Cinsel İstismar Durumları Bildirme Tutumları Ölçeği'nin güvenirlik çalışması Cronbach alfa katsayısı kullanılarak incelenmiştir. Ölçeğin tamamı için Cronbach alfa katsayısı .82 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları ise Yükümlülük .82, Kaygı .67 ve Güven .43 şeklindedir. Bu bulgular ölçeğin toplam puanda güvenilir bir ölçek olduğunu düşündürmektedir.

TARTIŞA ve SONUÇ

Bu çalışmanın amacı Walsh ve diğ. (2012) tarafından geliştirilen Öğretmenlerin Cinsel İstismar Durumları Bildirme Tutumları Ölçeği kısa formunun psikometrik özelliklerini incelemektir. Yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre; ölçeğin orijinal formunda olduğu gibi Türkçe

uyarlamasında da yükümlülük alt ölçeği 6 maddeden, kaygı alt ölçeği 5 maddeden ve güven alt ölçeği 3 maddeden oluşmak üzere toplam 14 maddelik bir ölçeğe ulaşılmıştır. DFA sonucunda ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranının ($\chi^2/df=2.087$) 5'in altında yeterli düzeyde bir değere sahip olduğu görülmüştür. Diğer uyum indeksleri incelendiğinde RMSEA= 0.071, GFI= 0.913, IFI= 0.907, ve CFI= 0.904 olarak bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde üç faktörlü modelin uyumlu olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar ölçeğin Walsh ve arkadaşları (2012) tarafından revize edilen formu ile benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte ölçeğin Malezya örneklemindeki farklı etnik kökenlerden öğretmenlerle (Malezyalı (n=280), Çinli (n=227) ve Hintli (n=141)) yaptıkları uyarlama çalışmasında Choo, Walsh, Chinna ve Tey (2013) ölçeğin orijinal formu olan 14 madde ve 3 faktörlü yapısından farklı olarak 8 maddelik ve 4 faktörlü bir yapı gösterdiğini bildirmişlerdir. Bu durum ölçeğin farklı kültürlerde farklı sonuçlar verebileceği şeklinde yorumlanabilir. Özellikle kültürel, sosyal ve yasal mevzuat (bildirme yükümlülüğü) konularında birbirinden farklılaşan topluluklarda ölçeğin farklı faktörel sonuçlar verebileceği düşünülmektedir. Yine geçerlik ile ilgili çalışmalarda; ölçüt bağımlı geçerlik (eşzaman ya da yordama geçerliği) çalışmaları kapsamında daha önce cinsel istismar durumlarını bildiren veya bildirmeyen bireyler ile yapılacak ölçme işlemleri ile ölçek hakkında daha fazla veri sağlanabilir.

Psikolojik bir test için hesaplanan güvenilirlik katsayısının .70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2007). Ölçeğin güvenilirlik çalışması sonucunda ölçeğin tamamı için Cronbach alfa katsayısı .82 olarak hesaplanmıştır. Walsh ve arkadaşları (2012) ölçeğin revizyonu ile ilgili yaptıkları çalışmada ölçeğin tamamı için Cronbach alfa değerini .76 olarak bildirmişlerdir. Bu durum ölçeğin toplam puanda güvenilir bir ölçek olduğunu düşündürmektedir. Alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları ise Yükümlülük .82, Kaygı .67 ve Güven .43 şeklindedir. Alt ölçekler ile ilgili olarak Walsh ve arkadaşları (2012) tarafında yapılan ölçeğin revize çalışmalarında ölçeğin Yükümlülük .77, Kaygı .66 ve Güven .62 olarak bildirilmiştir. Anlaşılabacağı gibi Yükümlülük ve Kaygı alt ölçeklerinin güvenilirlik değerleri benzerlik gösterirken güven alt ölçeğinin güvenilirlik katsayısı beklenen değer altındadır. Bu durum güvenilirliği etkileyen faktörler açısından incelendiğinde ölçme aracına ilişkin faktörlerin ve işlemin uygulandığı gruba ait faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle güven alt ölçeğine ilişkin test maddelerinin ifade ediliş tarzı, madde sayısının az oluşu ve test alan gruptaki bireyler tarafından ölçek maddelerinin algılanışı ile ilgili sorunların olduğu düşünülmektedir. Bu sorunların ölçme aracının üç faktörlü yapısını ve toplam puandaki güvenilirlik değerlerini etkilemeyecek düzeyde olmakla birlikte güven alt ölçeğinin güvenilirlik değerinin beklenenin altında kalmasına neden olduğu söylenebilir. Özellikle test alan gruptaki bireylerin güven alt boyutu ile ilgili olarak yasal düzenlemelerde ve sürecin işleyişinde zaman zaman bireyleri, aileleri ve toplumu korumaya yönelik eksikliklerin hissedilmesi nedeniyle tam anlamda sisteme güven duymadıkları, bununla beraber yasal düzenlemeler gereği zorunlu olarak rapor etme yükümlülüğünün

olmasının test alan bireylerde ölçek maddelerini algılayış ile ilgili farklı düşünceler oluşturduğu düşünülmektedir.

Alanyazında cinsel istismarı bildirme tutumlarına yönelik öğretmenler ile ilgili herhangi bir ölçek bulunmamaktadır. Bu durum hem geliştirilen hem de adaptasyon çalışmaları yapılan ölçme araçlarının bir takım geçerlik ve güvenilirlik sorunları ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Bu durumun ölçeğin Choo ve arkadaşları (2013) tarafından Malezya örneklemindeki adaptasyonu çalışmasında da görülmektedir. Bu nedenle konu ile ilgili olarak çalışmaların farklı kültürlerde ve farklı örneklemelerde tekrarlanmasının ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda Öğretmenlerin Cinsel İstismar Durumlarını Bildirme Tutumları Ölçeği'nin öğretmenlerin cinsel istismar durumlarını bildirmeye yönelik tutumlarını ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçeğin çocuk cinsel istismarı ile ilgili araştırma yapmak isteyen uzmanlar tarafından kullanılabilmesi düşünülmektedir. Bununla birlikte ölçeğin gelecekte farklı örneklem grupları ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının tekrar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akgül, E. (2015) Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Cinsel İstismar Bildirim Durumları. *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Aksel, Ş., ve Yılmaz İrmak. T. (2015). Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Deneyimleri. *Ege Eğitim Dergisi* 16 (2): 373-391
- Baginsky, M. (2003). Newly qualified teachers and child protection: A survey of their views, training and experiences. *Child Abuse Review*, 12: 119-127.
- Büyüköztürk, Ş. (2007) *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (7. Baskı) Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Chasan-Taber, L., Tabachnick, J., (1999). Evaluation of a child sexual abuse prevention program. *Sex Abuse*, 11(4): 279-92.
- Choo, W.Y., Walsh, K., Chinna, K., Tey, T.P. (2013). Teacher Reporting Attitudes Scale (TRAS): Confirmatory and Exploratory Factor Analyses With a Malaysian Sample. *Journal of Interpersonal Violence* 28(2):231-253
- Crenshaw, W. B., Crenshaw, L. M., Lichtenberg, J.W. (1995). When educators confront child abuse: An analysis of the decision to report. *Child Abuse & Neglect*, 19 (9): 1095-1113.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, Ş. (2014) *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları* (Üçüncü baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO). (2014). Child maltreatment ("child abuse"). Erişim: [http://search.who.int/search?q=child+abuse&ie=utf8&site=who&client=_en_r&prerostylesheet=_en_r&output=xml_no_dtd&oe=utf8&getfields=doctype]. Erişim Tarihi: 11.10.2016
- Gelfand, D. M., Drew, C. J. (2003). *Understanding Child Behaviour Disorders* (4. ed), Wadsworth Pres, USA

- Gibson, L.E., Leitenberg, H. (2000). Child Sexual Abuse Prevention Programs: Do They Decrease The Occurrence Of Child Sexual Abuse?. *Child Abuse & Neglect*, 24(9): 1115–1125
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet*, Der Yayınları, Ankara
- Thompson, C. L., Rudolph, L. B., Henderson, D. A.. (2004), *Counselling Children*, (6 ed.), Brooks-Cole Pres, USA
- Türk Ceza Kanunu (2004). *T.C. Resmi Gazete*, 5237, 26.09.2004. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012> Erişim Tarihi 20.10.2016
- Walsh, K., Mathews, B., Rassafiani, M., Farrell, A., Butler, D. (2010). Teachers' attitudes toward reporting child sexual abuse: Problems with existing research leading to new scale development. *Journal of Child Sexual Abuse*, 19(3), 310-336.
- Walsh, K., Mathews, B., Rassafiani, M., Farrell, A. ve Butler, D. (2012). Understanding teachers' reporting of child sexual abuse: Measurement methods matter. *Children and Youth Services Review*, 34, 1937-1946.
- Walsh, K., Zwi, K., Woolfenden, S., Shlonsky, A. (2015). School-Based Education Programs for the Prevention of Child Sexual Abuse. : *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 4:1-23. Art. No.: CD004380. DOI: 10.1002/14651858.CD004380.pub3.